

O POTRZEBIE ORIENTACJI ZAWODOWEJ

NOGA Henryk, PL

Streszczenie

Wybór zawodu i przyszłej drogi kształcenia to bardzo trudna decyzja, przed którą staje każdy młody człowiek. W obecnej sytuacji rynkowej, potocznie nazywanej „trudną”, z dużym odsetkiem bezrobotnych, technologizacją warunków pracy oraz zmianami zawodów, niezwykle istotne jest odpowiednie dopasowanie się do wymogów rzeczywistości. Dlatego właśnie poradnictwo zawodowe staje się coraz bardziej niezbędne. Ważną rolę do spełnienia ma szkoła, która winna wspierać uczniów metodami aktywnymi w dokonywaniu wyboru kierunku dalszego kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej oraz udzielaniu informacji w tym zakresie. W opracowaniu zasygnalizowano wybrane zagadnienia związane z realizacją poradnictwa zawodowego w oparciu o wybrane wyniki badań własnych.

Słowa kluczowe: poradnictwo zawodowe, doradztwo zawodowe, edukacja

THE NEED FOR A JOB ORIENTATION

Summary

Choosing a job and future educational path is a very difficult decision to be faced with by each young person. In the present, commonly called “difficult”, market situation, with a big percentage of unemployment, more and more technologically oriented working conditions and job changes, it is extremely important to adjust to the reality. That is why a job counseling is becoming indispensable. Also school plays a crucial role in actively supporting students to properly choose further educational paths and a future job, to plan their future career and to inform them about their opportunities. In the study some chosen aspects of job counseling, based on selected results of personal research, were signaled.

Key words: job counseling, education

Wprowadzenie

Orientacja szkolna i zawodowa powinna być długotrwałą działalnością wychowawczą, której celem będzie takie pokierowanie wszechstronnym rozwojem ucznia, aby sam dojrzał do podejmowania ważnych decyzji w sprawie swojej przyszłości. Wydłużający się okres kształcenia powoduje, że wzrastają możliwości tego oddziaływania, zwiększa się więc rola orientacji szkolnej i zawodowej. Na niższym stopniu kształcenia ma charakter wstępny i polega na wspieraniu ogólnego rozwoju uczniów, stopniowo różnicuje się na wyższych poziomach edukacji.

1. Problematyka badań własnych

Na podstawie analizy literatury dotyczącej problematyki orientacji zawodowej uczniów należy stwierdzić, że przygotowanie młodzieży do podjęcia tak ważnej decyzji życiowej zarówno przez szkołę jak i instytucje pozaszkolne, a w praktyce oznaczające system długofalowych i wieloetapowych działań wychowawczych towarzyszących jednostce w trakcie rozwoju zawodowego, jest przedmiotem opisywanym przez wielu teoretyków i badaczy tego zjawiska.

Organizując badania własne dotyczące wyżej wymienionego problemu w Gimnazjum Publicznym w Straszynie, zakładam, że moje badania przedstawiają organizację pracy orientacyjnej tylko w jednej szkole, a ich zakres obejmuje tylko część uczniów objętych pracą orientacyjną i nie wyczerpuje w pełni problemu działań w zakresie orientacji zawodowej w/w szkoły.

Problematyka badań obejmowała wiadomości na temat:

- wiedzy uczniów o wybranej przez nich szkole
- źródeł informacji o sieci szkół w terenie i poza nim
- form i metod pracy orientacyjnej szkoły
- współpracy szkoły z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, służbą zdrowia i innymi osobami i instytucjami pozaszkolnymi
- działalnością kół zainteresowań i organizacji młodzieżowych
- realizacji zadań orientacji zawodowej przez nauczycieli
- osób i środków pomagającym młodzieży w wyborze przyszłej szkoły, a także zawodu.

2. Analiza wyników uzyskanych w badaniach

Porównując wypowiedzi i uczniów i nauczycieli można odpowiedzieć na pytanie jak faktycznie wygląda orientacja zawodowa w Publicznym Gimnazjum w Straszynie. Pytania ankiety dla uczniów częściowo pokrywają się z pytaniami postawionymi nauczycielom.

Z wypowiedzi uczniów wynika, że poziom wiedzy dotyczącej ich przyszłej szkoły jest dobry. Uczniowie klas trzecich gimnazjum w 96,3 % posiadają podstawowe wiadomości dotyczące przyszłej szkoły, a co najważniejsze - uczniowie ci podjęli już ostateczną decyzję co do swojej dalszej przyszłości szkolnej i zawodowej (badania przeprowadzono w miesiącu marcu 2012r.). Ciekawe jest to, że aż 32,7% uczniów klas trzecich gimnazjum wybrało zasadniczą szkołę zawodową, trochę mniej, bo 23,1% technikum, a 17,3% liceum ekonomiczne, co świadczy o tym, że młodzież jest zdecydowana i świadoma co do swojej przyszłości i wykonywania określonego zawodu. Trzeba jednak stwierdzić, że taka sytuacja podyktowana jest też trudną sytuacją materialną rodzin dzieci uczęszczających do szkoły, w której przeprowadzono badania i w związku z tym uczniowie szybciej chcą uzyskać kwalifikacje i podjąć pracę zawodową. Członkowie rodzin byli zatrudnieni głównie w Kombinacie Rolno - Przemysłowym "Igloopol", a po jego upadku stracili pracę i mają problemy z jej znalezieniem.

Należy jednak zauważyć, że 23,1% uczniów zamierza uczyć się w liceum ogólnokształcącym i kontynuować naukę na wyższych uczelniach.

Z wypowiedzi uczniów wynika, że największym źródłem wiadomości dotyczących ich przyszłej szkoły i zawodu są nauczyciele, rodzice, koledzy. Duża część ankietowanych wskazywała także na pracownika poradni, informator o szkołach ponadgimnazjalnych, na Internet oraz na interesujące treści z lekcji. Wypowiedzi te pokrywają się z wypowiedziami nauczycieli. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że młodzież zdobywa mało informacji na wycieczkach zawodoznawczych, które są organizowane rzadko i tylko przez niektórych nauczycieli, to samo dotyczy spotkań z przedstawicielami różnych zawodów. Należy jednak podkreślić fakt, że nauczyciele w realizacji zadań z orientacji wykorzystują coraz bardziej nowoczesne środki audiowizualne, jakimi są: Internet, programy multimedialne.

Z wypowiedzi nauczycieli i uczniów dotyczących wpływu innych osób na podejmowaną przez młodzież decyzję odnośnie jej przyszłości szkolnej i zawodowej wynika, że największy wpływ mają rodzice, nauczyciele, krewni. Cieszy fakt, że obok najbliższych osób, jakimi są rodzice, uczniowie wymienili nauczycieli. Wypowiedzi uczniów, że sami decydują o swojej przyszłości (ponad połowa ankietowanych) można interpretować w ten

sposób, że młodzież sama może podejmować ostateczną decyzję, ale wcześniej zdobywa informacje od bardziej doświadczonych osób, czyli rodziców, nauczycieli, czy starszych kolegów.

Wypowiedzi uczniów i nauczycieli na temat współpracy z lekarzem właściwie się pokrywają. Niestety, nie cieszy fakt, że współpraca w zakresie orientacji zawodowej sprowadza się tylko do ogólnego przebadania młodzieży bez udzielania jakichkolwiek porad. Wypowiedzi uczniów, że nie rozmawiali z lekarzem na temat wyboru przyszłej szkoły i zawodu (96% odpowiedzi), można tłumaczyć tym, że uczniowie są poddawani badaniom okresowym, co skutkuje tym, że jeżeli byli zdrowi, to lekarz w ogóle nie zadawał pytań dotyczących wyboru przyszłej szkoły. 2% uczniów wypowiedziało się, że rozmawiał na ten temat w związku z kłopotami zdrowotnymi.

Na temat współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną zarówno uczniowie jak i nauczyciele wypowiadają się w ten sposób, że wiedzą o możliwości korzystania z porad i uzyskania odpowiedniej pomocy, wyniki badań są porównywalne (około 60%). Z obserwacji i rozmowy podczas przeprowadzania badań wynika, że ankietowani posiadają wiedzę o działalności w/w instytucji, niestety częstotliwość korzystania z tej formy pomocy jest ograniczona w związku z długim okresem oczekiwania na termin w poradni. Należy podkreślić fakt, że młodzież na kilku godzinnych warsztatach przeprowadzonych w szkole przez psychologa z poradni mogła uzupełnić swoją wiedzę na temat sieci szkół, a przeprowadzenie testu psychologicznego było pomocne przy określeniu swoich zainteresowań, zdolności, sprawności intelektualnej, samooceny i podczas próby dokonania wyboru szkoły.

Działalność kół zainteresowań i organizacji młodzieżowych w wypowiedziach nauczycieli i uczniów oceniana jest podobnie. Do kół zainteresowań w szkole należy około 45% uczniów.

Ogólnie o stanie orientacji zawodowej w Publicznym Gimnazjum w Straszęcinie można powiedzieć, że jest zadowalający. Zadania z zakresu orientacji zawodowej są realizowane w całym cyklu kształcenia, szczególnie nasilają się w drugiej i trzeciej klasie gimnazjum i przynoszą dobre efekty. Młodzież jest poinformowana o możliwościach dalszej nauki, o warunkach jakie uczeń - absolwent musi spełnić, aby być przyjętym do wybranej szkoły. Młodzież jest przebadana przez lekarza, wie o możliwości skorzystania z pomocy poradni psychologiczno - pedagogicznej, poprzez działalność w kołach zainteresowań i organizacjach młodzieżowych może rozwijać swoje zainteresowania, zdolności. W bibliotece szkolnej znajduje się centrum multimedialne, gdzie uczniowie mają dostęp do Internetu i mogą uzyskać pomoc w wyszukiwaniu informacji, co uwidoczniło się w wypowiedziach uczniów, bowiem 10% ankietowanych wskazało Internet jako źródło informacji.

Podsumowanie

Największy wpływ na decyzję wyboru szkoły przez młodzież mają rodzice, ale też (w drugiej kolejności) nauczyciele, dlatego należy ten fakt wykorzystać poprzez zacieśnianie współpracy i koordynowanie zabiegów zmierzających do pomocy młodym ludziom w dokonaniu prawidłowego wyboru, to znaczy wyboru zgodnego z zainteresowaniami, zdolnościami, przynoszącego zadowolenie i satysfakcję w dorosłym życiu.

Nowy ustrój szkolny, wydłużający się okres kształcenia podstawowego i obowiązkowego (6-letnia szkoła podstawowa i 3-letnie gimnazjum) przesunięcie o rok decyzji o wyborze przez ucznia dalszej drogi edukacyjnej powoduje, że gimnazja, a potem licea ogólnokształcące i profilowane muszą się zająć organizowaniem orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego.

Szkola w sposób szczególny została zobowiązana do organizacji wewnątrzszkolnego systemu doradztwa oraz zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu. W systemie tym, obok pedagoga i psychologa, którym do tej pory przypisane były zadania z obszaru orientacji szkolno- zawodowej, od stycznia 2003 roku „pojawił się” doradca zawodowy, który może być również zatrudniony w szkole. Z moich badań wynika, że na terenie powiatu dębickiego utworzono tylko dwa etaty w szkołach dla doradców zawodowych (w Zespole Szkół Zawodowych im. M.C. Skłodowskiej nr 4 oraz Szkole Podstawowej nr 11 w Dębicy).

Literatura

1. BAŚCIK, S., *Wybór zawodu a szkoła*, WSiP, Warszawa 1994.
2. HUDY, W., *Cyberuzależnienie a zdrowie*, [w:] *Cyberuzależnienie. Przeciwdziałanie uzależnieniom od komputera i Internetu*, Kraków 2007, s.167 – 173.
3. JANISZEWSKA, J., *Zagadnienia orientacji i selekcji szkolnej*. PZWS, Warszawa 1971.
4. KARGUŁOWA, A., *O teorii i praktyce poradnictwa*. PWN, Warszawa 2004.
5. KIEŁBASA, M., KNYCH, A., NESTERAK, T., NOGA, H., *Selected aspects of the competence of an elementary and junior high school technology teacher*, Annales Universitatis Paedagogicae Ccracoviensis, Studia Technica VI, ISSN 2081-5468, s.41-44.
6. KOSEL, Z., *Společné uwarunkowania wyboru školy zawodowej*. Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1974.
7. PYTEL, K., *Dominująca rola komputera i Internetu w rozwoju nowych jakościowo trendów nauczania XXI wieku*, [w:] MASTALERZ, E., PYTEL, K., NOGA, H., (red.), *Cyberuzależnienie*, Kraków 2007, s. 53-60. ISBN-978-83-920051-3-1.
8. RACHALSKA, W., *Problemy orientacji zawodowej*. WSiP, Warszawa 1978.
9. SOBCZYK, W., *The influence of computer on education efficiency in the light of research*. [w:] *Technicke vzdelavanie v procese zmien*. Vedecka monografia z medzinarodnej vedecko-odbornej konferencie: Technicke vzdelavanie ako sucasť vseobecneho vzdelavania. Wielka Łomnica, Słowacja 2007, s. 246-248.
10. SZAJEK, S., *Orientacja i poradnictwo zawodowe*. PWN, Warszawa 1979.
11. SZAJEK, S., *System orientacji i poradnictwa zawodowego*. PWN, Warszawa 1978.
12. VARGOVÁ, M., NOGA, H., DEPEŠOVA, J., *Edukacja techniczno - informatyczna w opinii nauczycieli* [w:] *Technologie informacyjne w warsztacie nauczyciela*, Kraków 2008. ISBN 978-83-7587-066-4

Lektorował: **prof. AGH. dr hab. Wiktoria Sobczyk**

Kontaktni adresa:

Henryk Noga, dr hab. UP
Instytut Techniki, Uniwersytet Pedagogiczny – Kraków,
ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków